

Az értékállandósági kikötések a telekkönyvi sorrendben.

A Magyar Jogászegylet magánjogi szakosztályának m. hó 8-án dr. Szladits Károly elnöklete alatt megtartott előadó ülésén dr. Görög Frigyes előadó a fenti témakörrel foglalkozott.

A dollárkövetelések jogi helyzetének témaköre három részletkérdésre oszlik: egyrészt az effektív, másrészt az ú. n. *sima*, végül az aranyklauzulával ellátott dollárkövetelések taglalására.

Az *effektív* dollárkövetelések jogi elbírálása körül ezidőszereint vita nincs; a bírói gyakorlat és rendeleti szabályozás e tekintetben tiszta, bár egyelőre csupán átmeneti helyzetet teremtett. Az effektivitási kikötés joghatályossága vitán kívül áll; a hitelező jogosult a pengőben felajánlott visszafizetés visszautasítására és az effektív dollárbankjegyekben történő teljesítés igénylésére. Minthogy ez utóbbi a valutáris korlátozások következtében ezidőszereint az adós részére nem lehetséges, a követelés lebonyolítása további intézkedésig függőben van. Telekkönyvi vonatkozásban ennek a jogi helyzetnek eredménye az, hogy az adós a hitelező hozzájárulása nélkül az effektív dollárra szóló jelzálogjogot egyelőre nem töröltheti.

A nem effektív és aranyklauzulával el nem látott *sima dollárkövetelésekre* vonatkozó vita középpontjában annak a bírói gyakorlatunkban jelentkező ellentétnek kérdése áll, amely abban jelentkezik, hogy míg ezen követelések egyrészt késedelem, másrészt a feleknek az értékállandóságra irányuló intenciójának megállapítása esetén 5.72-vel számíthatnak át, addig a telekkönyvbe bejegyzett jelzálogjogok alapján ugyanezen esetekben az ingatlan árverési vételéből csupán a jegybank felármentes hivatalos árfolyamán, tehát 3.40-es alapon soroztatnak.

Ennek az ellentmondásnak megszüntetése az igazságszolgáltatási politika elsőrendű követelménye.

A szükséges összhang helyreállításának az a módja, hogy a dollárkövetelések kötelmi jogi átszámítása is a felármentes hivatalos kurzuson történjék, komolyan szóba nem jöhet. Késedelem esetén, tehát ha a követelés lejárt a dollár leértékelése előtti időre esik, ez magától értetődő, de késedelem esetén kívül is a tények objektív vizsgálata alapján kétségtelen, hogy belföldi szerződő felek között a dollárkikötés minden további nélkül az értékállandóság biztosítására irányuló szerződéses akaratot jelenti, amelynek a bíróság érvényt tartozik szerezni.

Figyelembe veendő ebben a vonatkozásban, hogy az 5.72-es átszámítás távolról sem jelent százszázalékos valorizációt. Egyrészt a dollárnak, másrészt a pengőnek a korábbi aranyparitással szemben bekövetkezett értékvesztése folytán a most említett átszámítás azt jelenti, hogy a hitelező mentesül ugyan a dollárdevalváció követ-

kezményeitől, de viseli a pengőnek a hivatalos felárrendszerrel immár deklarált teljes értékvesztését. A 340-es kurzus alkalmazása viszont a valóságban egyértelmű azzal, hogy a hitelezőre háríttatik egyrészt a dollár 40%-os, másrészt a pengő 33%-os értékcsökkenésének egész terhe. Ez utóbbi megoldás mellett felhangzó az a hivatkozás, hogy a dollárkikötésben rejlő előnyök mellett a hitelező tartozik a kikötéssel kapcsolatos rizikót is viselni, teljesen téves, minthogy az értékállandóságra vonatkozó klauzula útján a hitelező a maga részére sohasem köt ki különleges előnyöket, csupán effektív károsodástól kívánja magát megvédeni.

Ezek szerint az egységes judikatura kialakítása érdekében a dollárkövetelések telekkönyvi sorozására vonatkozólag a kúriai ítéletekben ezideig elfoglalt álláspont a magasabb átszámítási árfolyam irányában módosítandó volna. A telekkönyvi sorozásnak a felármentes dollár-árfolyamon történő eszközlése mellett két szempontot szoktak felhozni: egyrészt a jelzálogtörvény végrehajtási rendeletének szóhangzatára hivatkoznak, másrészt a valorizációs törvényünkben foglalt azon gondolat analógiájára, amely szerint a felértékelés a jelzálogjogra nem hat ki.

Ezek az indokok azonban nem meggyőzőek.

A jelzálog-törvény végrehajtási rendeletének szóhangzata a helyesebb döntések útjában nem áll. Hiszen számos olyan kúriai határozat van, amely a felek szerződésében foglalt teljesen azonos szóhangzatú kikötés mellett is megítéli az 572-es átszámítási árfolyamot. A rendelet egyébként kifejezetten is utal a jelzálogjog bejegyzésének alapjául szolgáló megállapodásban foglalt átszámítási módozatra és ha ez utóbbi tekintetében a dollár-felértékelés kötelmi jogi hatállyal megtörténhet, úgy a hasonló telekkönyvi átszámításnak sem lehet akadálya. Végül figyelembe veendő, hogy a rendelet idevonatkozó 16. §-ának megalkotási története teljes határozottsággal mutatja azt a céltatot, hogy az átszámítás kapcsán a teljes hitelezői érdek-védelem biztosíttassék, aminek folytán nem lehet indokolt a kétségtelen intenció ellenkezőre fordulását megvalósító magyarázat.

Ami pedig az 1928. évi XII. t.-c.-be foglalt valorizációs törvénynek a jelzálogjog felértékelését kizáró álláspontját illeti, idevonatkozólag nem hagyható figyelmen kívül, hogy a törvény annak idején a gazdasági adottsággal számolva nem a pénzkövetelések valorizációját megvalósító, hanem ellenkezőleg a bírói gyakorlatban jelentkező felértékelési tendenciát lefékező cézzal alkottatott meg. Emellett a korona depreciációja és a dollár devalvációja gazdaságilag is, jogilag is teljesen különböző két jelenség. A korona leértékelődése éveken át tartó lassú folyamat volt, amivel szemben a dollár devalvációját egyszeri törvényhozási intézkedés rögtönös hatállyal valósította meg. A másodhelyű jelzálogos hitelezők helyzete ez okból a két relációban egészen különböző. A korona-romlás éveit

ben jóhiszeműen telekkönyvi jogokat nyert hitelező méltán panaszkodhatott volna jogsérelemlől az előtte bekebelezett korona-követelés felértékelése esetén. A jelenlegi dollárkövetelések után újabb szerződéses jelzálogjogok a hitelviszonyok közismert alakulása folytán alig keletkeztek. Ha kivételesen mégis előfordult dollárkövetelés után történő másodhelyű kölcsönnyújtás, úgy ezekben az esetekben a hiteltnyújtó teljes értékű dollár sorozásával számolt. Miután pedig a vita tisztán a hitelezők egymásközi elszámolásának kérdése — hiszen az adós tartozásának kötelmi jogi felértékelése eldöntöttek tekinthető és így az adósvédelmi tendenciának e kérdésben semmiféle szerep sem jut — az elsőhelyű hitelezőt megkárosító gyakorlat mellett sem jogi, sem célszerűségi szempontok nem szólnak.

-Az *aranydollárra* szóló amortizációs kölcsönök tekintetében a 7600/1933. M. E. sz. rendeletnek, valamint az ennek alapján a telekkönyvi sorozást függőben tartó 16.301/1933. M. E. rendelet sürgős hatályon kívül helyezése jelentkezik kívánatosnak.

Az előadást követő vitában dr. Gutman Lajos gyakorlati példákkal mutatta ki a jelenlegi bírói gyakorlat helytelen eredményeit.

Dr. Proszwimmer Béla szerint a pusztá dollárkikötés a feleknek az értékállandóság biztosítására irányuló megállapodását önmagában még nem igazolja. Ehhez esetenként további ténybeli mozzanatok szükségesek. Ha ilyenek megállapíthatók, úgy a felértékelésnek a jelzálogjogra is ki kell terjednie.

Dr. Pethő Tibor törvényszéki bíró kiemelte, hogy a jelzálogtörvény végrehajtási utasításának szövege a felértékelt dollár sorozását annál kevésbé akadályozhatja, minthogy a Kt. 326. §-nak szövege alapján a bíróságok a dollárfelértékelés eredményeihez jutotak és a Jt. 114. §-a értelmében a végrehajtási rendeletben a fennálló törvényes intézkedéssel ellentétes szabályozás nem is volt eszközlhető.

A vitát dr. Szladits Károly elnöki zárszava rekesztette be, aki azon reményének adott kifejezést, hogy a bírói gyakorlat az ülésen elhangzottak értelmében meg fogja találni a kérdés kívánatosnak jelzett megoldását.

Közgyűlési határozatok megtámadása címmel tartott *Dr. Keszthelyi* Nándor előadást a Magyar Jogászegylet Civiljogi Szemináriumában. Előadó kiinduló pontul a Kereskedelmi Törvény megalkotását megelőzően, 1874-ben tartott szakértekezlet anyagát választotta, rámutatván arra, hogy a részvényesnek addig egyetlen egy törvényben sem szabályozott megtámadási jogát Magyarországon kodifikálták először. Az értekezlet előadója ezt a jogosítványt kifejezetten a kisebbségi érdekek védelmére tartotta szükségesnek. A bírói gyakorlat fejlesztette azt tovább mai alakjáig.

Eladó végigment a megtámadási peren. Vizsgálta mindenképp előt a felek személyét, vagyis azt, hogy felperesként ki érvényesít-